

ЎЗБЕКИСТОНДА ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТГА ЎТИШ ЙЎЛЛАРИ

Luqmanov Bunyod Murtazayevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti doktaranti

Аннотация: Мақолада инсоният атроф-муҳит ҳолатига тўғри эътибор қаратмаслик натижасида жаҳонда вужудга келган экологик муаммолар ва унда Ўзбекистонда яшил иқтисодиётга ўтиш йўллари тадқиқ этилган.

Таянч сўзлар: экология, атроф-муҳит, яшил иқтисодиёт, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, барқарор ривожланиш мақсадлари, яшил технология.

ПУТИ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ В УЗБЕКИСТАНЕ

Luqmanov Bunyod Murtazayevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti doktaranti

Аннотация: В статье рассматриваются экологические проблемы, возникшие в мире в результате недостаточного внимания человечества к окружающей среде, а также пути перехода к зеленой экономике в Узбекистане.

Ключевые слова: экология, окружающая среда, зеленая экономика, Организация Объединенных Наций, цели устойчивого развития, зеленые технологии.

WAYS OF TRANSITION TO A GREEN ECONOMY IN UZBEKISTAN

Abstract: The article examines environmental problems that have arisen in the world as a result of insufficient attention of mankind to the environment, as well as ways of transition to a green economy in Uzbekistan.

Keywords: ecology, environment, green economy, United Nations, sustainable development goals, green technologies.

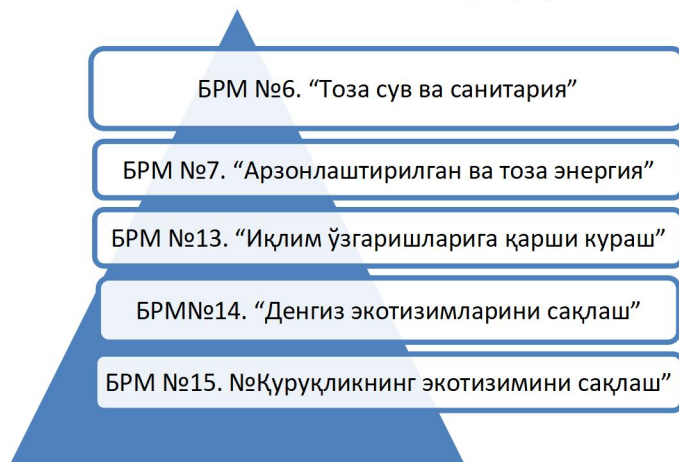
Сўнги асрда инсоният экологияга эътибор қаратмасдан ва атроф-муҳит ҳолатига тўғри ғамхўрлик қилмасдан мавжуд бўлди ва ривожланди. Натижада бутун экотизимларга антропоген таъсирда зарар етказилди, бу бизнинг келажак авлодларимизнинг истиқболига таҳдид солмоқда. Шиддат билан янгиланиб ва ўзгариб бораётган бугунги даврда “яшил” иқтисодиётга ўтиш муҳим ҳаётий эҳтиёжга айланди. Сайёрамизда шаҳарлар йириклашиб, аҳолиси 20–35 миллионли мегаполислар кўпайиб бормоқда. Бу энергоресурслар, айниқса, ёқилғига бўлган талабни кун сайин ошириб бораётир. Инсон омили туфайли охири юз йилда ер шарида экин экиладиган ер майдони тўртдан бир қисмга, ўрмонлар учдан икки қисмга қисқарди.

Ўзбекистонда давлатимиз раҳбари ташаббуси билан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан Оролбўйи минтақасига имтиёзли кредитлар ажартилди, мамлакатимизнинг барча ҳудудидан техника ва мутахассислар жалб этилиб, экологик мувозанатни яхшилашга киришилди. Бу муаммони хал этилишига Орол денгизининг куриб қолган ер майдонларида кўкаламзорлаштириш ишлари олиб борилди, ҳудуд хусусиятларига мос дарахтлар экилди ва бу жараён изчил давом этмоқда. Экологияни асраш, табиий ресурсларни тежаб ишлатиш,

жумладан, сувдан оқилона фойдаланиш бўйича замонавий тизимларга ўтиш ишларини кучайтирдик. Мамлакатимизда “Яшил макон” дастури давом этмоқда1 дейди президентимиз.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 2015-йил

25-сентябрдаги “Бизнинг дунёмизни ўзгартириш: Барқарор ривожланиш бўйича 2030-йилгача кун тартиби” декларацияси катта аҳамиятга эга бўлиб, унда 17 та Барқарор ривожланиш мақсадлари (БРМ) белгилаб берилган. Улар орасида экологик барқарор ривожлантиришнинг 5 та асосий мақсади мавжуд (1.расм):

1.Расм. Экологик барқарор ривожлантиришнинг 5 та асосий мақсади2

Экологик барқарорлик - бу барқарор таркибий тузилмани функцияларини экотизимнинг ички ва ташқи омиллар таъсиридан ташкилий тамойилларини сақлаб қолиш қобилиятидир. Ишлаб чиқилган БРМлари ҳозирги ва келажак авлодлар учун тенг экологик манфаатлар тамойилига асосланади. Барқарор ривожланиш табиий экотизимлар ва ижтимоий-иқтисодий тизимлар ўртасидаги яқин алоқадорлик муносабатларни ўз ичига олади. Шу билан бирга, инсонлар асосий бўғиндир, чунки улар глобал биосфера тизимидаги ўз ролини аниқлаш, барқарор ривожланишни таъминлаш учун уни сақлаш ва бошқариш учун жавобгардир.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Атроф-муҳит бўйича дастурида “яшил” иқтисодиёт ижтимоий адолатни шакллантириш ва ривожлантириш, инсонлар турмуш фаровонлигини ошириш, экологик муаммоларни камайтириш ва иқлим фалокати хавфини камайтиришга мўлжалланганлигини таъкидлайди. Шунинг учун бундай иқтисодиёт ресурс тежамкор кам углеродли ва ижтимоий инклюзив бўлиб ҳисобланади ва “Яшил иқтисодиётга” киритилган йўналишларни ўз ичига олади. Шундай қилиб, яшил иқтисодиёт ва рақамли иқтисодиёт замонавий иқтисодий трансформациянинг асосини ташкил этади. Рақамлаштириш - тўртинчи саноат инқилобининг асосий элементи бўлиб, яшил сектор эса яшил саноат

1 Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг ўттиз уч йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқи. “Халқ сўзи” гезетаси 2024 йил 1 сентябрь.

2 Цели в области устойчивого развития // ООН: <https://www.un.org/>.асосида муаллиф томонидан тузилди.

инкилобига эришиш учун асосдир. Бу икки соҳа барқарор ривожланиш концепциясининг уч жиҳати ўртасида яхлит интеграциялашувчи ролни бажаради.

АҚШнинг Калифорния штатида 2015-йилдан бери дўконларда полиэтилен пакетларни сотиш тақиқланган. Швеция барқарор ишлаб чиқариш ва истеъмол қилиш бўйича миллий режалар ва атроф-муҳит мақсадлари тизимини ишлаб чиқмоқда. Уларни амалга оширишда жамиятнинг барча вакиллари, давлат ҳокимияти органларидан тортиб, шаҳар ҳокимияти, хусусий шахслардан тортиб йирик тадбиркорларгача иштирок этади. Юқори натижаларга, жумладан, фуқаролик жамиятининг фаол позицияси, уларни қўллаб-қувватлаши, розилиги ва белгиланган вазифаларнинг бажарилиши ёрдам бермоқда. Мамлакатда барқарор ривожланиш учун Бош вазир, Атроф-муҳит ва энергетика вазири, Халқаро тараққиёт ҳамкорлик вазири масъулдир. Барқарор ривожланиш концепцияси тамойиллари ва атроф-муҳитни яхшироқ назорат қилишга ёрдам берувчи “ақли технологияларга” жорий этилмоқда.

"Яшил" иқтисодий йўналиши бугунги кунда устувор ва энг истиқболли йўналишлардан бири ҳисобланади, шунинг учун деярли барча ривожланган мамлакатлар ўз режалари, мақсадлари, вазифалари, иқтисодий трансформациялар ва яшил технологияларни жорий этиш, ишлаб чиқариш, инфратузилма, транспорт тизимини янгилаш, биоёқилғи ва ёпиқ цикл форматида ишлайдиган экологик тоза корхоналар яратиш ва қайта куриш инструментлари ва усулларига эга. “Яшил” технологиялар зарарли чиқиндиларни камайтириш, чиқиндиларни бошқариш, оқава сувларни самарали бошқариш ва экотизимлар барқарорлигини сақлаш, энергия тежамкор чора-тадбирларни жорий этиш ҳамда қайта тикланувчи энергия манбалари ва экологик тоза технологияларни ишлаб чиқиш орқали турли экологик хавфларга қарши туришга ёрдам беради.

Шундай қилиб, юқоридагилардан хулоса қилиш мумкинки, замонавий шароитда иқтисодий тизимларнинг барқарор ривожланишини тартибга солишда режалаштиришнинг роли ортиб бормоқда.

Шу билан бирга, энергетика соҳасидаги давлатларнинг асосий мақсади энергия ресурсларини ишлаб чиқаришни кўпайтириш эмас, балки улардан оқилона фойдаланиш ва мамлакат иқтисодий тизими томонидан тежамкор истеъмол қилишдир.